

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

Харків
2011

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”**

(відповідно до вимог ECTS)

**Харків
2011**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни “Земельне право України” (відповідно до вимог ECTS) / уклад.: А.П. Гетьман, М.В. Шульга, Г.В. Анісімова та ін. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2011. – 71 с.

У к л а д а ч і: А.П. Гетьман,
М.В. Шульга,
Г.В. Анісімова,
В.Л. Бредіхіна,
В.С. Шахов,
А.К. Соколова,
С.В. Разметаєв,
В.І. Гордєєв,
С.В. Шарапова,
Т.В. Лісова,
Л.В. Лейба,
Т.В. Григор’єва,
М.К. Черкашина,
О.С. Лисанець,
Д.В. Санніков,
Б.В. Даниленко,
І.В. Кирєєва

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 7 від 25.11.2011 р.)*

1. ВСТУП

“Земельне право України” – фундаментальна навчальна дисципліна, одна з найактуальніших в умовах сьогодення галузей права, вивчення якої є важливою складовою правової освіти студентів вищих навчальних закладів. Земельне право є однією з професійно орієнтованих дисциплін. Особливого значення вона набуває у період реформування земельних правовідносин в Україні та суттєвого оновлення правового підґрунтя їх регламентації. Вивчення земельного права сприяє становленню сучасного правника як фахівця, який може забезпечити режим законності щодо сталого розвитку, земельних прав та інтересів відповідних суб’єктів.

Завданням курсу є: опанування студентами необхідних теоретичних положень, засвоєння сутності земельно-правових категорій, змісту земельно-правових інститутів; навчитися розуміти зміст норм земельного права, роз’яснень вищих судових інстанцій України та рішень Конституційного Суду України, тлумачити їх та правильно застосовувати при вирішенні конкретних справ; набути досвіду науково-дослідної роботи у галузі земельного права.

Студенти також мають оволодіти навичками самостійної роботи з нормативно-правовими актами, земельно-правовою літературою, матеріалами судової практики.

“Земельне право України” передбачає вивчення кола основних питань про предмет, метод і систему земельного права, його принципи, джерела, об’єкти та суб’єкти, правові основи управління використанням, відтворенням та охороною земель, земельні права та обов’язки громадян, загальні засади щодо права власності та користування землею, набуття та реалізації прав на землю, правове забезпечення вимог екологічної безпеки, земельні спори, відповідальність за порушення земельного законодавства, особливості правового регулювання економічного механізму раціонального використання та охорони різних категорій земель.

При вивченні земельного права України використовуву-

ються такі форми навчальної роботи, як лекції, практичні заняття, колоквіуми, консультації; індивідуальні навчально-дослідні завдання; самостійна робота студентів.

Практичні заняття проходять у формі розв'язання завдань, ділових ігор, вивчення конкретних земельно-правових питань. В окремих випадках проводяться колоквіуми з найважливіших теоретичних тем. При підготовці до занять у результаті самостійної роботи студенти мають опанувати відповідні розділи підручників і рекомендовану літературу, засвоїти необхідні нормативні акти, ознайомитися з постановами Пленуму Верховного Суду України та Вищого господарського суду України, листами Держземагентства земельних ресурсів України (Держземагентства), доопрацювати конспект лекцій. Виконуючи завдання, слід вивчити умови, зробити юридичний аналіз наведених обставин, відповісти на всі теоретичні й практичні запитання і викласти відповіді письмово у вигляді розгорнутих, обґрунтованих і мотивованих рішень із посиланням на відповідні норми законодавства.

На практичних заняттях перевіряється ступінь засвоєння студентами теорії земельного права з відповідних питань, законодавства та практики його застосування.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК) і підсумкового контролю знань (ПКЗ), формою якого є іспит. Мета його – перевірка рівня засвоєння теоретичних знань, уміння застосовувати ці знання при вирішенні конкретних практичних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Земельне право України” студенти повинні:

– **знати** стан основних проблем науки земельного права; сутність земельно-правових категорій; поняття, зміст та значення земельних правовідносин; особливості набуття й реалізації права власності та користування земельними ділянками; регулювання плати за землю; гарантії реалізації та захисту земельних прав суб'єктів; специфіку правового регулювання використання окремих категорій земель; правовий режим особливо охоронюваних територій;

– **вільно орієнтуватися** у системі земельного права України та судовій практиці застосування земельного законодавства при розгляді цивільних та кримінальних справ;

– **ознайомитися** з практикою застосування земельних нормативно-правових актів судами України, перспективними та основними напрямками розвитку та кодифікації земельного законодавства;

– **уміти** правильно тлумачити та застосовувати положення нормативно-правових актів, визначаючи при цьому види правовідносин; використовувати дані науки земельного права для вирішення професійних завдань; здійснювати юридичний аналіз обставин для кваліфікації земельних відносин; при виконанні професійних завдань визначати правовий статус органів у сфері управління використанням, відтворенням та охороною земель та правові наслідки рішень, які вони приймають; у межах економіко-правового механізму землекористування та охорони земель застосовувати економічні заходи раціонального землекористування та передбачені законодавством механізми правового регулювання використання, охорони та відтворення земельних ресурсів; аргументувати власну точку зору та прийняття рішення за конкретним завданням.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Земельне право в правовій системі України. Права на землю, їх охорона та гарантії – 46 год

1	Земельне право в правовій системі України	4	2	2*	–
2	Джерела земельного права України	4	2	–	2
3	Загальні засади прав на землю	6	2	2	2
4	Право власності на землю	10	4	4	2
5	Право користування землею	4	2	2	–
6	Обов'язки носіїв земельних прав	2	–	–	2
7	Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель	2	–	–	2
8	Правове регулювання ринкового обігу земельних ділянок	2	–	–	2
9	Правове регулювання державної реєстрації земельних прав	2	–	–	2
10	Правова охорона земель	4	2	–	2
11	Вирішення земельних спорів	4	2	–	2
12	Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства	2	–	–	2
	Разом	46	16	10	20

* Колоквіум

1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Правовий режим земель в Україні – 26 год					
13	Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення	4	2	2	–
14	Правове регулювання використання земель у межах населених пунктів	6	2	2	2
15	Правове регулювання використання земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення	4	2	–	2
16	Правове регулювання використання земель лісгосподарського призначення та водного фонду	6	2	2	2
17	Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	6	4	–	2
Разом		26	12	6	8
Усього		84**	28	16	28

** Із них індивідуальна робота – 12 год.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

ЗАТВЕРДЖЕНО

*вченою радою Національної юридичної
академії України ім. Ярослава Мудрого
(протокол № 10 від 20 червня 2008 р.)*

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Земельне право в правовій системі України. Поняття і предмет земельного права. Зміст і види земельних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин. Виникнення, зміст та припинення земельних правовідносин. Правовий механізм реалізації земельно-правових норм. Методи земельного права. Принципи земельного права. Система та структура земельного права. Функції земельного права. Співвідношення та взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України. Розвиток науки земельного права. Правове забезпечення земельної реформи.

Джерела земельного права України. Поняття та особливості джерел земельного права. Класифікація джерел земельного права. Конституція України, закони, підзаконні нормативно-правові акти як джерело земельного права. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування. Судові рішення в системі джерел земельного права. Міжнародно-правові акти як джерело земельного права. Судові прецеденти та правові звичаї в земельному праві України.

Загальні засади прав на землю. Поняття та класифікація прав на землю. Підстави та порядок набуття прав на землю. Підстави та порядок припинення прав на землю. Особливості державної реєстрації прав на землю. Механізм реалізації прав на землю. Юридичні гарантії здійснення прав на землю, їх види. Форми захисту прав на землю. Способи захисту земельних прав, їх реалізація. Відшкодування збитків (і втрат) власникам землі і землекористувачам.

Право власності на землю. Конституційні основи та особливості права власності на землю. Об'єктний склад права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Форми права власності на землю. Зміст права власності на землю. Правове регулювання обігу земельних ділянок. Охорона права власності на землю.

Право на користування землею. Право на загальне користування землею. Право на постійне користування землею. Право на оренду землі та особливості концесійного землекористування. Право на земельні сервітути. Право на користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) та для забудови (суперфіцій). Право на іпотеку землі. Право на земельну частку (пай). Обмеження прав на землю. Право добросусідства.

Обов'язки носіїв земельних прав. Поняття та класифікація обов'язків. Співвідношення суб'єктних прав та обов'язків землевласників і землекористувачів. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за законом. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.

Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель. Загальна характеристика економіко-правового механізму у галузі використання, охорони та відтворення земель. Правове регулювання плати за землю, її поняття, форми та види. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета та першочергові завдання. Загальні засади та особливості правової охорони земель. Правові форми охорони земель. Об'єкти та суб'єкти правової охорони земель. Правова охорона ґрунтів. Правові форми охорони земель від забруднення і засмічення.

Вирішення земельних спорів. Поняття та особливості земельних спорів. Класифікація земельних спорів. Органи, що вирішують земельні спори. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та органами виконавчої

влади з питань земельних ресурсів. Права та обов'язки сторін при розгляді земельних спорів.

Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства: поняття та види. Загальні засади та правові підстави юридичної відповідальності в земельному праві України. Особливості юридичної відповідальності за самовільне заняття земельної ділянки. Особливості цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративно-правової відповідальності за порушення земельного законодавства.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Правове забезпечення пріоритетності земель сільськогосподарського призначення. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористування та загальна характеристика їх правового статусу. Фермерське землекористування. Землекористування сільськогосподарських кооперативів. Інші суб'єкти сільськогосподарського землекористування. Відшкодування шкоди та втрат сільськогосподарського виробництва.

Правове регулювання використання земель у межах населених пунктів. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови. Особливості використання земель загального користування в населених пунктах. Порядок використання земель у межах населених пунктів для різних видів забудови та інших потреб. Використання земель громадянами у межах населених пунктів. Особливості права власності на землю та права землекористування у межах населених пунктів.

Правове регулювання використання земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Поняття, склад та види використання земель природно-заповідного призначення. Землі іншого природоохорон-

ного призначення та їх використання. Землі оздоровчого призначення та їх використання. Визначення, склад та використання земель рекреаційного призначення. Склад та використання земель історико-культурного призначення.

Правове регулювання використання земель лісогосподарського призначення. Визначення, склад та загальна характеристика земель лісогосподарського призначення. Правові форми охорони земель лісогосподарського призначення.

Правове регулювання використання земель водного фонду. Загальна характеристика земель водного фонду. Правові форми використання земель водного фонду. Обмеження права користування землями водного фонду.

Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення: їх склад і форми використання.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Земельне право в правовій системі України

(колоквіум)

Питання для обговорення

1. Поняття і предмет земельного права.
2. Суб'єктно-об'єктний склад земельних правовідносин.
3. Методи земельного права.
4. Принципи земельного права.
5. Функції земельного права.
6. Система і структура земельного права.
7. Співвідношення та взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України.
8. Нормативно-правове забезпечення земельної реформи.

Тема 2. Джерела земельного права України

(для самостійного вивчення)

1. Поняття та особливості джерел земельного права.
2. Класифікація джерел земельного права.
3. Конституція України в системі джерел земельного права України.
4. Закон як джерело земельного права України.
5. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела земельного права України.
6. Юридична природа локальних нормативних актів місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування.
7. Судові рішення в системі земельного права України.
8. Міжнародно-правові акти як джерела земельного права.
9. Судові прецеденти та правові звичаї в земельному праві України.

Завдання

1. Президент України звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням розглянути питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) постанови Кабінету Міністрів України “Про проведення аукціонів із продажу земельних ділянок”. На думку суб’єкта права на конституційне подання, ця постанова є підзаконним актом, тому врегулювання нею питань правового режиму власності на землю не відповідає нормам Конституції України.

Вирішіть справу. Чи були перевищені повноваження Кабінетом Міністрів України?

Який орган визначає порядок, умови набуття, припинення і здійснення права власності на землю?

2. Сільська рада прийняла рішення про переоформлення права постійного користування на земельні ділянки на право власності чи набуття в оренду. Рішення сільської ради було прийняте на підставі статті 92 та пункту 6 розділу X “Перехідних положень” Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 р. Вважаючи рішення сільської ради незаконним, К. звернувся з позовом до суду

Вирішіть справу.

Складіть проект позову від К.

Складіть проект рішення суду по справі.

3. Іноземний громадянин звернувся до держадміністрації з заявою про надання йому у м. Ужгород в оренду земельної ділянки під забудову. Держадміністрація відмовила йому, посилаючись на те, що надання земельних ділянок в оренду у межах міста є компетенцією органів місцевого самоврядування.

З’ясуйте, які питання необхідно вирішити іноземному громадянину для того, щоб отримати в оренду земельну ділянку під забудову.

Визначте коло нормативних актів, які регулюють ці питання.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X “Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками): рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005 // Там же. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

Т е м а 3. Загальні засади прав на землю

1. Поняття та класифікація прав на землю.
2. Підстави та порядок набуття прав на землю.
3. Підстави та порядок припинення прав на землю.
4. Особливості державної реєстрації прав на землю.
5. Механізм реалізації прав на землю.
6. Юридичні гарантії здійснення прав на землю, їх види.
7. Форми захисту прав на землю.
8. Способи захисту земельних прав, їх реалізація.
9. Відшкодування збитків (втрат) власникам землі і землекористувачам.

Завдання

4. У 2000 р. за рішенням сесії селищної ради П. у приватну власність передано земельну ділянку площею 0,17 га для

обслуговування жилого будинку і господарських споруд та ведення особистого підсобного господарства. У 2004 р. П. раптово помер, а його дружина Н. стала спадкоємицею. Звернувшись до селищної ради про видачу їй Державного акта на право власності на земельну ділянку, одержала відмову, мотивовану тим, що такі питання не відносяться до компетенції селищної ради.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Який порядок безоплатної приватизації земельних ділянок передбачено земельним законодавством? З якого моменту у громадянина виникає право власності на землю?

Назвіть документи, що посвідчують права на землю, та органи, що їх видають.

5. Міський мешканець Д. звернувся до сільської ради з заявою про надання йому в оренду земельної ділянки для сінокосіння та випасу худоби. При цьому голова сільської ради повідомив Д. про те, що згідно з Земельним кодексом України передача в оренду земельних ділянок, які перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється за результатами проведення земельних торгів.

Визначте коло суспільних правовідносин.

Який порядок укладення договору оренди земельної ділянки із земель державної або комунальної власності?

Яка процедура проведення земельних торгів?

6. Міська рада прийняла рішення про викуп земельної ділянки, яка належить К. на праві власності, під майданчик відпочинку, про що власник був письмово попереджений за один рік. Було встановлено вартість земельної ділянки та укладено відповідний договір. Проте після викупу земельної ділянки міська рада надала її у користування Т.

Визначте коло правовідносин.

Який порядок відчуження земельних ділянок?

Які гарантії має власник земельної ділянки при її викупі для суспільних потреб?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.)// Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.)// Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI (з наст. змін. та допов.)// Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.

Тема 4. Право власності на землю

Завдання

7. Приватна фірма “Скіф” за договором купівлі-продажу придбала чотирьохквартирний житловий будинок, що знаходився в комунальній власності міста. Після відселення його мешканців фірма зробила капітальний ремонт будівлі й зареєструвала в БТІ своє право власності на нього як на житловий будинок.

Фірма “Скіф” звернулася до міської ради з проханням надати їй безкоштовно у приватну власність присадибну ділянку біля будинку. Міськрада відмовила у такому клопотанні, бо дана правова норма стосується лише фізичних, а не юридичних осіб.

Фірма звернулася з позовом до господарського суду, який зобов'язав міськраду надати безкоштовно у приватну власність ділянку як присадибну на підставі того, що засновником фірми є громадянин України, якого можна вважати фізичною особою.

Дайте правові пропозиції щодо врегулювання спору.

8. Фермер Б. вніс зміни до статуту фермерського господарства, згідно з якими у члени фермерського господарства було прийнято десять осіб, шестеро з яких є сусідами, дві – невістками, дві – доньками, які навчалися на денному відділенні ВНЗ у сусідньому місті. Була здійснена державна перереєстрація статуту господарства. У майбутньому всі нові члени фермерського господарства отримали у приватну власність земельні ділянки в розмірі земельного паю сусіднього КСП. Прокуратура району подала позов до суду з вимогою скасувати державні акти на право приватної власності на земельні ділянки, оскільки зазначені особи, на думку прокурора, не могли перебувати членами фермерського господарства.

Дайте правовий висновок по справі.

9. Обласне управління “Укрбургазпром” звернулося до Краснопільської районної державної адміністрації з клопотанням видати розпорядження, яке б забезпечувало працівникам управління безперешкодний доступ у будь-яку пору року до підземного магістрального трубопроводу, що проходить по розпайованим землям сільгосппризначення району, для його експлуатації і обслуговування.

Адміністрація відмовилась видати таке розпорядження, посилаючись на те, що, по-перше, це особиста справа власників землі, в діяльність яких втручатися заборонено, по-друге, правовий режим використання цих земель службами “Укрбургазпрому” надійно забезпечується встановленим законодавством режимом охоронних зон трубопроводів.

Дайте правовий висновок.

10. Фермерське господарство “Надія” на території с. Рогозянка придбало нежитлову будівлю, яку згодом ввело в експлуатацію як продовольчий магазин.

Голова фермерського господарства звернувся до селищної ради з клопотанням про передачу безкоштовно у приватну власність земельної ділянки площею 0,25 га для обслуговування магазину його жінці як члену фермерського господарства в

рахунок земельної частки (паю). Клопотання ґрунтувалося на підставі ст. 13 Закону України “Про фермерське господарство”. Селищна рада відмовила у задоволенні клопотання, посилаючись на те, що земельна ділянка знаходиться у самому центрі селища і землі фермерського господарства розташовані за межами населеного пункту.

Голова господарства звернувся до місцевого суду з відповідним позовом.

Дайте висновок по справі.

11. Приватний нотаріус посвідчив договір купівлі-продажу садового будинку та земельної ділянки площею 0,12 га, набувачем яких був громадянин Російської Федерації Х.

За одержанням державного акта про право приватної власності на землю Х. звернувся до районної філії Центру державного земельного кадастру. У видачі акта і його державній реєстрації Х. було відмовлено, оскільки при укладанні договору не було дотримано вимог ст. 132 Земельного кодексу України щодо змісту угод про перехід права власності на земельну ділянку. Крім того, філією поставлена під сумнів сама можливість Х. бути стороною даного договору.

Дайте правову оцінку дій філії Центру державного земельного кадастру.

12. До сільської ради звернулася Д. із заявою про надання у приватну власність присадибної земельної ділянки площею 0,25 га, яка раніше була у неї в користуванні. Сільська рада прийняла відповідне рішення про приватизацію земельної ділянки, землевпорядні органи відвели на місцевості зазначену ділянку.

Після смерті Д. її син як спадкоємець звернувся до нотаріуса з проханням видати свідоцтво про спадщину на вказану земельну ділянку. Нотаріус відмовив у вчиненні такої дії, вважаючи спадкодавця неналежним власником означеної земельної ділянки.

Проаналізуйте правомірність дій нотаріуса.

13. Через включення території приміського села у межі міста міська рада прийняла рішення про зміну розмірів присадибних земельних ділянок до 0,1 га, а земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства до 0,15 га, вважаючи, що сумарна площа відповідає максимальному розміру присадибної земельної ділянки, яка може перебувати згідно із законом у приватній власності сільських жителів.

Група громадян звернулася до суду з позовом про визнання цього рішення незаконним. В обґрунтування своїх вимог вони доводили, що земельні ділянки отримали як працівники сільського господарства у встановленому законом порядку з 1970 до 1990 р. У 1997 р. за рішенням сільської ради, на території якої вони знаходилися, ці земельні ділянки були приватизовані.

Чи підлягає позов задоволенню?

14. К. проживав на околиці міста. Для спорудження теплиці розширив площу присадибної ділянки за рахунок дороги господарського призначення, яка прилягає до його землеволодіння. Це питання він погодив із знайомим архітектором, і до плану забудови його садиби були внесені відповідні зміни.

При приватизації присадибної земельної ділянки зазначені факти були встановлені землевпорядником, який виніс постанову про притягнення К. до адміністративної відповідальності та про повернення земель господарського користування за призначенням.

Постанову землевпорядника К. оскаржив у суді.

Чи підлягає скарга задоволенню?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1430.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що посвідчують право на земельну ділянку, а також порядку поділу та об'єднання земельних ділянок: Закон України від 05.03.2009 р. № 1066-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 29. – Ст. 396.

Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 60. – Ст. 2405.

Тема 5. Право користування землею

Завдання

15. Фермер К. використовував на праві власності земельну ділянку сільськогосподарських угідь площею 30 га. Навесні він звернувся до райдержадміністрації із заявою про надання йому в оренду ще 20 га з метою організації літніх відгінних пасовищ.

Глава райдержадміністрації, розглянувши заяву, своїм розпорядженням відмовив фермеру в наданні додаткової земельної ділянки, мотивуючи це відсутністю вільних земель запасу.

Фермер К. оскаржив розпорядження в господарському суді.

Чи підлягає скарга задоволенню?

16. У 2000 р. міським жителям були надані в оренду строком до 2004 р. земельні ділянки площею по 0,03 га для індивідуального городництва. У 2004 р. громадяни звернулися до сільської ради про передачу їм у приватну власність вказаних земельних ділянок, посилаючись на Закон України “Про оренду землі”, за яким орендарі мають переважне право на отримання орендованої земельної ділянки у власність.

Вирішіть справу.

17. Готельний комплекс ВАТ “Світанок” на підставі відповідного договору орендував земельну ділянку комунальної власності площею 1,5 га громадської забудови для обслуговування та експлуатації споруд комплексу.

У лютому 2002 р. ВАТ “Світанок” звернулось до міської ради з проханням продажу земельної ділянки, що орендувалася.

Управління земельних ресурсів міської ради відмовило йому в цьому клопотанні, мотивуючи тим, що, по-перше, земельна ділянка знаходиться в історико-архітектурній частині міста, по-друге, деякі споруди комплексу не використовуються ВАТ, а передані в оренду іншим суб’єктам, тому ВАТ запропоновано викуп лише 0,5 га на підставі розсуду міськвиконкому.

Дайте аналіз правових позицій обох сторін.

18. Фермер К. звернувся із заявою до райдержадміністрації про передачу йому у приватну власність ставка для ведення рибальства, розташованого в межах райцентру. Однак заявнику було відмовлено з посиланням на те, що райдержадміністрація може надавати земельні ділянки лише в оренду.

На скаргу в обласне управління земельних ресурсів фермер отримав відповідь, що для вказаної форми діяльності рибогосподарські водойми взагалі не надаються.

Вирішіть справу.

19. Проживаючи в селі, К. отримав у встановленому порядку земельну ділянку (2 га) для ведення особистого селянського господарства. Після виходу на пенсію більшу частину року він знаходився в обласному центрі у своїх дітей, тому із сусідом Я. уклав договір оренди на п’ять років на використання своєї земельної ділянки.

Згідно з договором орендар Я. зобов’язувався сплачувати земельний податок за земельну ділянку, охороняти у зимовий період житловий будинок та передавати щорічно 50% врожаю овочевих культур, зібраного з орендованої ділянки.

Через два роки К. вирішив достроково припинити чинність договору, вважаючи, що Я. несумлінно виконує умови договору.

Орендар звернувся з позовом до суду про визнання незаконним одностороннє припинення договору оренди.

Вирішіть справу.

20. Підприємець К. по закінченні договору оренди земельної ділянки звернувся в міську раду за його продовженням. Міська рада відмовила йому в цій дії, пославшись на те, що згідно з чинним земельним законодавством надання земельних ділянок в оренду повинно здійснюватися на земельному аукціоні. Термін та умови аукціону міська рада не змогла визначити. Підприємець, вважаючи дії ради неправомірними, звернувся зі скаргою до прокурора міста.

Проаналізуйте дії ради згідно з земельним законодавством.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 23. – Ст. 1014.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу Х “Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками): рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005 // Там же. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

Тема 6. Обов'язки носіїв земельних прав

(для самостійного вивчення)

1. Поняття та класифікація обов'язків носіїв земельних прав.
2. Співвідношення прав та обов'язків землевласників та землекористувачів.
3. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за законом.
4. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за договором та іншими правочинами.
5. Обов'язки власників земельних ділянок та землекористувачів за рішенням суду.

Завдання

21. К. отримав у власність земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства. З часом він передумав займатися вирощуванням сільськогосподарської продукції і вирішив надати цю ділянку в оренду промисловому цеху, про що уклав з ним відповідну угоду. До того ж К. перестав сплачувати земельний податок, мотивуючи це тим, що земля, на його думку, була не достатньо родючою.

Державний інспектор з питань використання та охорони земель, визнавши дані обставини правопорушенням, склав протокол та направив звернення до податкової інспекції.

К. у свою чергу звернувся до суду з позовом про порушення його прав власника.

Вирішіть справу. Визначте коло обов'язків власників земельних ділянок.

22. Власник земельної ділянки Б. звернувся до суду зі скаргою на дії власника сусідньої земельної ділянки В. Останній систематично спалював побутове сміття та листя на території своєї земельної ділянки, задимлюючи повітря та створюючи неприємні запахи на значну відстань. Б. неодноразово робив за-

уваження сусідів, але той навіть не намагався виправити ситуацію та припинити відповідні дії.

Які обов'язки власників та користувачів земельних ділянок, що впливають із правил добросусідства? Вирішіть спір.

23. Сільськогосподарське підприємство та приватний підприємець С. уклали договір оренди земельної ділянки загальною площею 2 га, придатної для сільськогосподарського використання. За умовами договору орендодавець (підприємство) був зобов'язаний передати в установлений строк земельну ділянку в користування орендарю.

Через місяць після установленого в договорі строку в користування орендарю було передано тільки 1,5 га землі. До того ж передана земельна ділянка була повністю засмічена, що унеможливило її використання за цільовим призначенням.

С. звернувся до суду з позовом про розірвання договору оренди.

Вирішіть справу. Визначте коло обов'язків землевласників та землекористувачів за договором.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13. – Ст. 112.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502 // Там же. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

Тема 7. Економіко-правовий механізм у галузі використання, охорони та відтворення земель

(для самостійного вивчення)

1. Загальна характеристика економіко-правового механізму у галузі використання, охорони та відтворення земель.
2. Правове регулювання плати за землю, її поняття, форми та види.
3. Пільги щодо плати за землю.
4. Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель.

Завдання

24. Виробнича діяльність фірми “Поліс”, що займається вирощуванням поголів’я свиней на придбаних виробничих площах, здійснюється без застосування очисних споруд, що призводить до забруднення ґрунтів. Результатом діяльності фірми стала деградація земельних ділянок, розташованих поряд з фірмою “Поліс”, тому їх власники звернулися з позовом до суду щодо відшкодування завданої шкоди. У попередньому судовому засіданні відповідач не визнав позовних вимог позивача та наполягав на можливості компенсації з бюджетних коштів власникам землі внаслідок консервації деградованих та малопродуктивних земель.

Вирішіть справу. В яких випадках можлива компенсація власникам землі та землекористувачам з бюджетних коштів?

25. Сільськогосподарське підприємство звернулося до господарського суду зі скаргою на діяльність заводу “Агрохім”, де застосовані нові технічні засоби, які негативно впливають на екологічний стан і якість земельних ресурсів. У скарзі зазначено, що внаслідок негативного впливу виробництва значно погіршився стан і родючість сільськогосподарських угідь. Сільськогосподарське підприємство вимагає заборонити діяльність

заводу “Агрохім”. Представник заводу на звернення сільськогосподарського підприємства відповів, що завод “Агрохім” додержується технологій виробництва та враховує всі екологічні вимоги. Директор заводу “Агрохім” звернувся із заявою до державного казначейства щодо виділення коштів для відновлення попереднього стану земель, порушених не з їх вини.

Вирішіть справу. Чи підлягає заява директора заводу “Агрохім” задоволенню? В яких випадках виділяються кошти державного або місцевого бюджету для відновлення попереднього стану земель?

26. Власник земельного паю К. уклав з кооперативом “Надія” договір оренди земельного паю площею 5 га строком на п’ять років. У договорі оренди передбачено, що розмір орендної плати за використання земельного паю складає 100 грн щомісяця. У зв’язку з тим, що стан земельного паю К. потребує поліпшення, то згідно з Законом України “Про плату за землю” кооператив “Надія” взагалі відмовився сплачувати орендну плату. Власник земельного паю К. вважає, що кооператив “Надія” не виконує умови договору, та звернувся із позовом до суду.

Вирішіть справу. Чи правомірні дії кооперативу “Надія”? Визначте, які категорії пільг закріплені в Законі України “Про плату за землю” та інших нормативних актах щодо використання сільськогосподарських земель на умовах оренди?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1431.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. (із змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13. – Ст. 112.

Т е м а 8. Правове регулювання ринкового обігу земельних ділянок

(для самостійного вивчення)

1. Юридична природа ринкового обігу земельних ділянок: поняття, правові засади обігу земельних ділянок, об'єкти та суб'єкти ринкових земельних правовідносин.
2. Інституційно-функціональне забезпечення ринкового обігу прав на земельні ділянки.
3. Особливості правочинів із земельними ділянками.
4. Порядок продажу земельних ділянок на конкурентних засадах.
5. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
6. Відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності.

Завдання

27. У серпні 2004 р. Л. та П. разом із Т. купили по 1/3 частині житлового триквартирного будинку з належними до нього надвірними будівлями та спорудами в Ю. Будинок розташований на земельній ділянці, яка перебувала у комунальній власності.

У березні 2005 р., тобто після продажу будинку, Ю. оформив державні акти про право власності на дві земельні ділянки під будинком та господарськими будівлями.

У квітні 2005 р. вказані земельні ділянки були продані одному з покупців – Т., який у грудні 2005 р. отримав державний акт, а рішенням міської ради від 27 вересня 2007 р. за його заявою змінене цільове призначення вказаної земельної ділянки на нежитлове, і у лютому 2008 р. йому був виданий новий державний акт.

Як вважають Л. та П., державні акти, видані на ім'я Ю., договори купівлі-продажу земельних ділянок, укладені між Ю.

та Т., державні акти, видані Ю., та рішення міської ради про зміну цільового призначення підлягають визнанню недійсними, оскільки в зв'язку з купівлею ними у спільну часткову власність садиби до них відповідно до закону і перейшло право користування земельною ділянкою під будинком та прибудинковою територією. Втім Ю., не зважаючи на заперечення Л. та П., передав право власності на земельну ділянку, де був розташований будинок, іншій особі. Ця особа, як новий власник земельної ділянки, встановила для Л. та П. орендну плату за користування земельною ділянкою. Л. та П. звернулися до суду.

Вирішіть справу.

28. Приватна фірма “Корд” за біржовою угодою з Українською універсальною біржею у 2006 р. придбала земельну ділянку для розміщення нежитлової нерухомості, розташовану на території населеного пункту. З причин, що не залежали від фірми, державний акт на право власності був отриманий у 2010 р.

Через зміни профілю діяльності фірми у липні 2011 р. правлінням було прийнято рішення цю земельну ділянку продати. Фірма “Корд” розмістила оголошення про продаж земельної ділянки у друкованих засобах масової інформації, завдяки чому й знайшовся покупець. Покупець, громадянин Казахстану, одразу ж вніс завдаток у розмірі 0,25 відсотків від оголошеної продавцем вартості земельної ділянки.

Але при нотаріальному оформленні договору купівлі-продажу земельної ділянки нотаріус відмовився реєструвати угоду, мотивуючи це тим, що право власності виникло у продавця у 2010 р., правостановлюючим документом є біржова угода, а у 2010 р. біржами купівля-продаж земельних ділянок оформлюватися не могла.

Громадянин Казахстану звернувся до суду за визнанням права власності на $\frac{1}{4}$ частину земельної ділянки відповідно до того, що саме чверть вартості ним була сплачена продавцю. У свою чергу, фірма “Корд” звернулася із позовом до суду, оскаржуючи дії нотаріуса.

Вирішіть справу.

29. Ч. проживав із батьком у житловому будинку, який разом із присадибною територією (під будинком – 0,1 га, під господарськими спорудами та двором – 0,2 га, присадибна ділянка з садом та городом – 0,3 га) рішенням сільської ради у 1951 р. був наданий батьку як колгоспний двір.

Після смерті батька Ч. продовжив проживання у будинку та користування землею. Документи щодо права власності на земельну ділянку Ч. не оформлював, мотивуючи це тим, що батько заповів користування земельною ділянкою йому.

У 2010 р. Ч. вирішив продати садибу. З покупцем він домовився так, що через шість місяців, у лютому 2011 р., він реєструє покупця у будинку, сам з реєстрації знімається, і покупець переходить право користування земельною ділянкою і будинком, взявши з нього передоплату. Угода між ними була оформлена у простій письмовій формі.

За ці шість місяців Ч. приватизував будинок, земельну ділянку під ним, земельну ділянку для обслуговування житлового будинку та земельну ділянку для особистого селянського господарства.

Земельну ділянку із будинком Ч. продав за договором купівлі-продажу В., із умовою вселення В. у будинок у лютому 2011 р. Земельна ділянка для обслуговування будинку стала предметом застави у банку, де Ч. отримав кредит, за який не розраховувався, в результаті чого банк звернув стягнення на земельну ділянку. Земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства Ч. надав у оренду своєму сусідові на 50 років.

Наприкінці січня 2010 р. Ч. помер. Між усіма покупцями, банком та орендарем виник спір щодо власності та користування земельними ділянками.

Вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI // Там же. – 2011. – № 60. – Ст. 2405.

Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.

Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

Т е м а 9. Правове регулювання державної реєстрації земельних прав

(для самостійного вивчення)

1. Юридична природа реєстрації прав на землю: поняття, ознаки, види.
2. Особливості правовідносин у сфері реєстрації прав на землю.
3. Місце реєстрації прав на землю в реєстраційній системі України.
4. Інституційно-функціональне забезпечення реєстрації прав на землю.
5. Процесуально-правове забезпечення реєстрації прав на землю.

Завдання

30. До сільської ради звернулася А. з клопотанням про передачу їй у власність земельну ділянку, якою вона безперервно користується протягом 15 років. Документів, які б свідчили наявність прав на цю земельну ділянку вона не мала. Сільська рада відмовила їй у клопотанні, посилаючись на те, що земельна ділянка, якою А. користується, належить до городніх земель і не може передаватися у приватну власність.

Вирішіть справу. Який порядок набуття права на земельну ділянку за давністю користування?

31. Громадянин Росії після смерті матері, яка була громадянкою України, отримав у спадщину земельну ділянку сільськогосподарського призначення. Протягом тривалого часу, а саме більше року, він тяжко хворів і знаходився за постійним місцем проживання. Незважаючи на відсутність спадкоємця, земельна ділянка була примусово відчужена за рішенням суду і передана у власність іншій особі. Громадянин Росії звернувся до суду із позовною заявою про порушення своїх прав та отримання компенсації від продажу земельної ділянки.

Вирішіть справу.

32. До органів місцевого самоврядування звернувся кооператив “Агро” с проханням надати в оренду 50 га сільськогосподарських угідь, які знаходяться за межами міста. Відповідний орган місцевого самоврядування розглянув клопотання і дав дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки. Між кооперативом “Агро” та органами місцевого самоврядування була досягнута домовленість про те, що до укладання договору оренди земельної ділянки кооператив “Агро” може розпочинати сезонні земляні роботи, які він і розпочав. При перевірці прокуратурою було встановлено, що кооператив “Агро” здійснював господарську діяльність на землі без документів із порушенням вимог чинного земельного законодавства і може бути притягнутий до адміністративної відповідальності за самовільне захоплення землі.

Вирішіть справу. Чи правомірні дії прокуратури?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI // Там же. – 2011. – № 60. – Ст. 2405.

Про Порядок обміну інформацією між містобудівним та державним земельним кадастрами: постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р. № 556 // Там же. – 2011. – № 41. – Ст. 1670.

Тема 10. Правова охорона земель

(для самостійного вивчення)

1. Правова охорона земель як основного національного багатства: поняття, зміст, мета та першочергові завдання.
2. Загальні засади та особливості правової охорони земель.
3. Правові форми охорони земель.
4. Об'єкти та суб'єкти правової охорони земель.
5. Правова охорона ґрунтів.
6. Правові форми охорони земель від забруднення і замічення.

Завдання

33. На прохання відпочиваючих, які мають особистий автомобільний транспорт, адміністрація оздоровчого санаторію, що знаходиться на березі Азовського моря, дозволила споруди-

ти автомобільну стоянку в межах прибережної смуги моря. Державний інспектор із контролю за використанням і охороною земель на підставі виявлення порушення земельного законодавства зафіксував правопорушення та передав матеріали перевірки до прокуратури.

Вкажіть порядок та особливості використання земель оздоровчого призначення. Визначте права та обов'язки державного інспектора з контролю за використанням і охороною земель.

34. ТОВ “Світанок” за рішенням адміністрації міста у приватну власність була надана земельна ділянка лісогосподарського призначення площею 7 га для будівництва ферми по відгодівлі худоби. Отримавши земельну ділянку та змінивши свої наміри, ТОВ “Світанок” розпочало будівництво промислового цеху. Державний інспектор із контролю за використанням і охороною земель зафіксував порушення земельного законодавства та передав матеріали перевірки до прокуратури.

Вкажіть правові форми охорони земель. Визначте правомірність дій ТОВ “Світанок”. Чи законне рішення адміністрації?

35. Для відновлення ґрунтового покриву та продуктивності земель сільськогосподарське підприємство провадило зняття та нанесення родючого шару ґрунту на зазначені землі. При перевірці проведених робіт було виявлено, що частину ґрунтової маси було вивезено за кордон.

Вкажіть особливості правової охорони ґрунтів. Визначте порядок проведення рекультивуації земель. Чи законні дії сільськогосподарського підприємства?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р.

№ 962-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 29. – Ст. 1431.

Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 1908-III (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 44. – Ст. 1884.

Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502 // Там же. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

Т е м а 11. Вирішення земельних спорів

(для самостійного вивчення)

1. Поняття та особливості земельних спорів.
2. Класифікація земельних спорів.
3. Характеристика органів, що вирішують земельні спори.
4. Порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади з питань земельних ресурсів.
5. Права та обов'язки сторін при розгляді земельних спорів.

Завдання

36. Міська рада прийняла рішення про відведення земельної ділянки в зеленій зоні міста під будівництво гаражно-будівельному кооперативу “Шлях”. Кооператив розпочав вирубку дерев, будівництво під'їзних шляхів, завезення необхідних будівельних матеріалів.

Група громадян висунула вимоги щодо зупинення будівництва і скасування рішення ради про відведення земельної ділянки, посилаючись на те, що населення не було завчасно інформовано про забудову, не врахована громадська думка, відсутній висновок екологічної експертизи.

До якого органу для вирішення спору мають звернутися громадяни? Як вирішити справу?

37. На земельній ділянці, яка була отримана у власність для індивідуального житлового будівництва, С. вирішив влаштувати водозабірну свердловину для забезпечення водою і встановив вітроелектрогенератор. З метою благоустрою земельної ділянки він також зрубав дерева, які росли на межі з сусідньою земельною ділянкою, не погодивши вирубки з сусідом.

Чи мав право С. здійснювати зазначені дії? У чому полягає зміст добросусідства? Які органи наділені повноваженнями вирішення земельних спорів щодо додержання громадянами правил добросусідства?

38. У 2000 р. між сільськогосподарським ТОВ “Гусарівське” та К. було укладено договір оренди земельної частки (паю) на підставі сертифіката строком до 2010 р.

Разом з тим К. у 2008 р. отримав державний акт на право приватної власності на земельну ділянку, виділивши її в натурі для ведення господарської діяльності.

Однак ТОВ “Гусарівське” восени 2007 р. засіяло на даній земельній ділянці озиму пшеницю, посилаючись на умови договору, відповідно до яких К. зобов’язаний протягом усього терміну дії договору утримуватися від виділення земельної частки (паю) в натурі.

Який порядок передбачений законодавством щодо вирішення спорів, пов’язаних з орендою землі? До якого суду необхідно звернутися для вирішення даного спору? Вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Тема 12. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства

(для самостійного вивчення)

1. Поняття та види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
2. Загальні засади юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.
3. Правові підстави юридичної відповідальності в земельному праві України.
4. Особливості юридичної відповідальності за самовільне заняття земельної ділянки.
5. Особливості цивільно-правової, кримінально-правової, адміністративно-правової відповідальності за порушення земельного законодавства.

Завдання

39. Н. звернувся до суду з позовом про визнання недійсними протоколу та постанови інспекторів державного контролю за використанням та охороною земель про накладення на нього штрафу за самовільне заняття земельної ділянки, зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу та знищення межових знаків.

Вирішіть, яка відповідальність передбачена за вказані порушення земельного законодавства. Визначте загальні засади притягнення до адміністративної відповідальності.

40. На загальних зборах садівницького товариства “Садівник” було розглянуто питання щодо притягнення до відповідальності члена товариства П., який не використовував свою ділянку, тому вона заросла травою, що негативно впливає на розвиток культурних рослин, призводить до поширення шкідників і хвороб, які розповсюджуються на сусідні ділянки. П. заявив, що він використовує свою ділянку для відпочинку, крім

того він є власником ділянки та має право використовувати її на свій розсуд.

Чи передбачена відповідальність за дії П.? Дайте поняття екологічного правопорушення.

41. У зв'язку з неправильним застосуванням ядохімікатів на полях фермерського господарства загинуло 180 диких гусей та 153 качки. Експертизою було встановлено, що гибель птахів трапилась у результаті попадання в організм фосфіду цинку, яким було проведено обробку полів. До того ж обробка проводилась на відстані ближче ніж 500 метрів біля водойми, де зупинилися дикі птахи.

Які були порушення законодавства? Яка передбачена відповідальність за завдану шкоду? Назвіть особливості майнової відповідальності.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1432.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. (із змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Тема 13. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення

Завдання

42. До Іванівської сільської ради звернулася мешканка села пенсіонерка Д., яка є власницею земельної ділянки площею 5 га, отриманої внаслідок виділення в натурі земельної ча-

стки (паю). Вона просила сільську раду прийняти у неї добровільну відмову від права власності на цю земельну ділянку, оскільки самостійно обробляти її не може, а якість ґрунтів настільки низька, що ніхто з підприємців в оренду землю брати не бажає. Районний же відділ субсидій вважав, що Д. від ділянки має прибуток, а тому відмовив в наданні допомоги.

Виконком ради задовольнив прохання Д. і прийняв рішення про прийняття її добровільної відмови від права власності та зарахування означеної земельної ділянки до земель запасу сільськогосподарського призначення комунальної власності територіальної громади села.

Дайте правову оцінку діям сторін.

43. Фермерське господарство згідно зі ст. 56, 59 Земельного кодексу України отримало у власність замкнену земельну ділянку лісгосподарського призначення площею 5 га, вкриту лісом, та природну водойму в 3 га. Незабаром голова господарства розпорядився огородити ділянку, зайняту лісом, та заборонив громадянам купатися й рибалити у водоймі. Свої дії він пояснив тим, що за цивільним законодавством він як власник лісу і водойми може на свій розсуд розпоряджатися належним йому майном.

Дайте аналіз дій фермера, керуючись Цивільним, Земельним, Водним та Лісовим кодексами України.

44. Згідно з рішенням облдержадміністрації в межах міста за рахунок орних земель сільськогосподарського призначення тютюнової фабрики під забудову було передано 30 га землі, яка використовувалася громадянами для індивідуального городництва. Вважаючи свої права порушеними, вони звернулися до суду про визнання рішення облдержадміністрації незаконним.

Визначте коло суспільних правовідносин. Вирішіть справу.

45. Власник земельного сертифіката П. уклав із ПСП “Зоря” договір оренди земельної частки (паю) строком до 2010 р.

Отримавши державний акт на право приватної власності на землю, виготовлений на замовлення ПСП, П. зорав земельну ділянку, зайняту багаторічними травами. З позовом про відшкодування збитків і розірвання договору оренди ПСП звернулося до суду. У судовому засіданні було встановлено, що межі земельної ділянки в натурі (на місцевості) не були визначені.

Вирішіть справу.

46. У зв'язку зі зміною межі міста міська рада прийняла рішення про зменшення розмірів присадибних земельних ділянок, що перебувають у приватній власності громадян, до 0,1 га. Група громадян звернулася до юридичної консультації за роз'ясненням щодо можливості визнання цього рішення незаконним.

Громадяни пояснили, що у свій час земельні ділянки їм були виділені сільськогосподарським підприємством, до складу якого вони входили.

У 1993 р. громадяни приватизували ці присадибні ділянки площею 0,25 га. На їх думку, зміна межі міста та включення до неї території села, в якому вони раніше проживали, не повинна змінювати режиму використання земель, який встановлений генеральним планом села.

Як вирішити цю справу?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про фермерське господарство: Закон України від

19.06.2003 р. № 973-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 29. – Ст. 1430.

Про розміри і Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1279 (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1997. – № 47. – С. 40 – 45.

Т е м а 14. Правове регулювання використання земель у межах населених пунктів

Завдання

47. Приватний підприємець С. придбав житловий будинок на неприватизованій земельній ділянці. Згодом він оформив своє право власності на земельну ділянку як набувач права на будівлю з цільовим призначенням – присадибна земельна ділянка.

Через деякий час С. зніс житловий будинок як непридатний для проживання і відповідно до ст. 20 Земельного кодексу України звернувся до селищної ради про зміну цільового призначення присадибної земельної ділянки. Він представив проект відведення земельної ділянки з розташуванням на ній двоповерхового швейного цеху, документація проекту була погоджена з відповідними, передбаченими земельним законодавством, органами. Однак селищна рада відмовила у заяві, мотивуючи це необхідністю збереження архітектурного вигляду кварталу індивідуальної житлової забудови, несумісністю існування такого об'єкта поряд із житловими будинками. Отже, С. було запропоновано здійснити будівництво нового житлового будинку згідно з цільовим призначенням ділянки або провести відчуження цієї ділянки.

Як вирішити справу?

48. Підприємці Н., П. та Б. придбали у спільну власність об'єкт нерухомості – промисловий цех окремо розташованої будівлі. Після оформлення відповідних майнових прав зверну-

лися до сільради з клопотанням про надання їм в оренду земельної ділянки для експлуатації та обслуговування цеху. Попередньо з'ясували, що за Земельним кодексом України, якщо вони не претендують на викуп земельної ділянки, то можуть її отримати лише в оренду.

Управління земельних ресурсів, до якого звернулись підприємці, повідомило, що, не дивлячись на перебування об'єкта нерухомості в їх спільній власності, в земельному законодавстві немає поняття сумісної оренди. Тому їм треба визначитись між собою, з ким буде укладено договір оренди землі. Сторони уклали письмову угоду і уповноважили П. укласти й зареєструвати відповідний договір, що він і зробив.

Через декілька місяців орендар П. звернувся до сільради з проханням продати йому земельну ділянку, оскільки він як орендар відповідно до Закону України "Про оренду землі" має переважне право на її викуп.

Визначте правовий аналіз дій сільради і підприємців.

49. До обласної ради звернулося з клопотанням АТ "Славутич" про передачу йому у приватну власність земельного масиву за рахунок приміських земель сільськогосподарського призначення для здійснення комплексної індивідуальної забудови з усіма об'єктами соціальної інфраструктури і подальшим включенням забудованого масиву у межі міста.

Присадибні земельні ділянки площею 0,15 га, на яких будуть споруджені товариством індивідуальні житлові будинки, мають продаватися бажаним.

Визначте коло суспільних відносин. Вирішіть справу.

50. Мешканець м. Харкова П. звернувся із заявою до сільської ради про приватизацію земельної ділянки, яка перейшла йому у спадщину разом із половиною житлового будинку. Сільський голова відмовив у приватизації земельної ділянки, пославшись на те, що П. та його брат ще не оформили спадщину юридично, а тому вся земельна ділянка передана в оренду брату згідно з поданою ним заявою.

Вважаючи себе законним спадкоємцем половини части-

ни житлового будинку, що підтверджується відповідним свідоцтвом, виданим державною нотаріальною конторою, повторно П. звернувся із заявою до сільської ради.

Сільська рада винесла рішення про відмову у приватизації вказаної частини земельної ділянки, мотивуючи тим, що П. не проживає в селі, а брат не дав згоди на передачу частини земельної ділянки у приватну власність, бо, проживаючи в цьому будинку, він фактично вступив в управління всім майном. П. звернувся до суду.

Чи підлягає скарга задоволенню?

51. До міського голови із заявою про безоплатну передачу їм у приватну власність земельної ділянки площею 0,1 га для спорудження двох індивідуальних господарств звернулися К. і П.

На цю заяву голова відповів, що для зазначених цілей земельну ділянку можна придбати лише за договором купівлі-продажу. Не погодившись з цим, К. і П. почали самостійно будувати гаражі на земельній ділянці площею 0,15 га.

Дайте правову оцінку діям К. і П.

52. Члени об'єднання власників багатоквартирного житлового будинку Б. і В. вирішили за власні кошти спорудити на прибудинковій території дитячий спортивний майданчик. Спорудження майданчика розпочалося після отримання дозволу на будівництво. Проте група інших членів об'єднання – власників автомобілів звернулася до голови об'єднання з вимогою зупинити будівництво через те, що в майбутньому це перешкоджає будівництву гостьових автостоянок.

Вирішіть справу.

53. Пенсіонер А. звернувся із заявою до сільської ради з проханням вжити заходів до сусіднього землевласника К., який на межі їх земельних ділянок посадив фруктові дерева, що перешкоджає проникненню сонячних променів та стримує ріст сільськогосподарських рослин на земельній ділянці, яка перебуває у приватній власності пенсіонера.

Як вирішити спір?

54. У 1995 р. П. узяв у межах села в постійне користування земельну ділянку для будівництва житлового будинку. Через відсутність коштів будинок не було зведено, але земельна ділянка оброблялась і сплачувався земельний податок. У 2004 р. П. звернувся до сільської ради із заявою про приватизацію земельної ділянки.

Вирішіть справу.

55. Голова житлово-будівельного кооперативу за рахунок коштів кооперативу вирішив придбати земельну ділянку площею 0,05 га для спорудження кіоску по продажу продуктів харчування членам кооперативу. На загальних зборах, де обговорювалося це питання, більшість членів кооперативу з рішенням голови погодилася. Інші заперечували через те, що згоду на укладення відповідної угоди щодо придбання земельної ділянки повинні надати всі члени кооперативу. Голова ЖБК звернувся за роз'ясненням до юридичної консультації.

Вирішіть справу.

56. Донецька міська рада звернулася до господарського суду з позовом до ТОВ "МСПК" про розірвання укладеного між сторонами договору оренди земельної ділянки та зобов'язання її звільнення внаслідок того, що ділянка була отримана для будівництва адміністративної будівлі, але на протязі двох років відповідач будівництва не розпочав. ТОВ заперечує позов, посилаючись на те, що між сторонами фактично був укладений не договір оренди земельної ділянки для забудови, а угода про суперфіцій, тому жодних порушень земельного законодавства товариством здійснено не було.

Справа неодноразово розглядалася судовими інстанціями.

Зробіть власний правовий висновок по справі.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. № 2781-XII (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.

Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2011. – № 34. – Ст. 343.

Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 10. – Ст. 466.

Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

Т е м а 15. Правове регулювання використання земель, що особливо охороняються: природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення

(для самостійного вивчення)

1. Поняття, склад та особливості використання земель природно-заповідного призначення.
2. Особливості використання земель іншого природоохоронного призначення.
3. Землі оздоровчого призначення та їх використання.
4. Поняття, склад та особливості використання земель рекреаційного призначення.
5. Склад та особливості використання земель історико-культурного призначення.

Завдання

57. Директор санаторію “Обрій” своїм розпорядженням дозволив будівництво житлових приміщень працівникам санаторію, які пропрацювали там більше 10 років. При проведенні перевірки дотримання земельного законодавства районною прокуратурою цей факт був визнаний незаконним. Директор санаторію звернувся в юридичну консультацію з питанням щодо правомірності своїх дій.

Надайте правовий висновок.

58. Фермер П. звернувся до сільської ради із заявою про викуп у нього частини земельної ділянки, в межах якої археологічною експедицією було відкрите давнє поховання.

Сільський голова відмовив у задоволенні заяви, посилаючись на те, що вирішення цього питання не входить до його компетенції, і рекомендував фермеру звернутися до райдержадміністрації.

Які особливості викупу земельних ділянок, у межах яких розташовані об’єкти історико-культурного призначення?

59. Сім’я Б. на Закарпатті відповідно до чинного законодавства займається зеленим туризмом. Для забезпечення збільшення обсягу послуг голова сім’ї звернувся із заявою до райдержадміністрації щодо виділення земельної ділянки, яка розташована в межах земель рекреаційного призначення, для створення пункту технічного обслуговування автомобілів громадян.

Який порядок надання земельних ділянок за рахунок земель рекреаційного призначення?

60. У межах заповідника розпорядженням райдержадміністрації працівникам заповідника були надані в 1980 р. службові земельні наділи. У зв’язку з прийняттям Земельного кодексу України право користування названими земельними ділянками було припинено. У рішенні райдержадміністрації з цього приводу зазначено, що чинне земельне законодавство не виок-

ремлює такого самостійного різновиду землекористування, як службові земельні наділи.

Вирішіть справу.

61. Житель України переобладнав приватний будинок, який розташований на приватній земельній ділянці в межах земель рекреаційного призначення, у будинок відпочинку сімейного типу.

При укладенні договору купівлі-продажу цього будинку з громадянином Росії нотаріус рекомендував українцю укласти договір оренди земельної ділянки для обслуговування будинку.

Чи правий нотаріус?

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. (із змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр. (з дод. 1-8): Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III // Там же. – 2000. – № 47. – Ст. 405.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 1908-III (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 44. – Ст. 1884.

Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17.03.2011 р. № 3159-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 28. – Ст. 1153.

Т е м а 16. Правове регулювання використання земель лісгосподарського призначення та водного фонду

Завдання

62. Обласний природоохоронний прокурор подав позов до суду в інтересах райдержадміністрації на ТОВ “П” про повернення самовільно зайнятої земельної ділянки та приведення її у стан, придатний до подальшого використання.

При перевірці прокуратурою було встановлено, що в межах водоохоронної зони відповідач самовільно зайняв 2 га пасовищ, чим порушив вимоги чинного земельного законодавства. Крім того, ТОВ “П” на зазначеній земельній ділянці збудувало стаціонарну базу відпочинку.

Чи підлягає позов задоволенню? Вирішіть справу.

63. Рішенням райдержадміністрації державному підприємству була надана у користування земельна ділянка із земель лісгосподарського призначення площею 9 га під будівництво тваринницької ферми для відгодівлі худоби. При цьому проект відведення земельної ділянки не розроблявся.

Державний інспектор із використання та охорони земель вважав рішення таким, що суперечить чинному законодавству, і звернувся з позовом до суду про визнання цього рішення недійсним.

Вирішіть справу.

64. К. уклав договір оренди ставка площею 2 га для рибогосподарських потреб на строк до 2010 р. із райдержадміністрацією. При встановленні розміру орендної плати райдержад-

міністрація взяла за основу порядок визначення орендної плати за земельну ділянку, вкриту водою.

На думку державного інспектора з використання та охорони земель, здійснення укладеного договору оренди водного об'єкта можливе лише за умови укладення договору оренди і земельної ділянки, яка прилягає до ставка.

Дайте висновок.

65. Для створення штучного ставка приватному підприємцю за рішенням сільської ради в межах села передана земельна ділянка у власність.

Проте підприємець не приступив до спорудження водойми, а продав цю ділянку АТ “Золотий окунь”, вважаючи, що придбану земельну ділянку можна частково використати під забудову. АТ приступило до будівництва виробничих об'єктів в межах цієї ділянки.

Як показала перевірка природоохоронної прокуратури, АТ приступило до забудови без оформлення державного акта на право приватної власності на землю.

Вирішіть справу.

66. Приватне підприємство “Клен” отримало за рішенням сільської ради в тимчасове користування земельну ділянку лісгосподарського призначення для здійснення заготівлі дрюгорядних лісових матеріалів. Директор лісгоспу, в межах якого розташована земельна ділянка, звернувся з листом до районного прокурора, в якому просив скасувати рішення сільської ради про надання земельної ділянки. На думку директора, питання, які стосуються земель лісгосподарського призначення, мають вирішуватися органами лісового господарства.

Вирішіть справу.

67. Приватний підприємець П. звернувся за консультацією до обласного управління земельних ресурсів із такими запитаннями:

– чи необхідно при оренді водойми для здійснення рибиництва укласти ще й договір на користування землею, зайнятою водоймою та прибережною смугою;

- яким чином реалізується принцип платності у сфері зазначених суспільних відносин;
- яка роль органів Держводгоспу при укладенні договорів оренди земель водного фонду;
- якими нормативними актами регулюються відносини, пов'язані з використанням земель водного фонду, в чому їх особливості?

Дайте відповіді на поставлені питання.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 24. – Ст. 214.

Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. у новій ред. від 08.02.2006 р. № 3852-XII // Там же. – 1994. – № 17. – Ст. 99.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Тема 17. Правове регулювання використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

(для самостійного вивчення)

1. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
2. Поняття та склад земель промисловості, особливості їх функціонального використання та охорони.

3. Поняття та склад земель транспорту, особливості їх функціонального використання та охорони.
4. Поняття та склад земель зв'язку, особливості їх функціонального використання та охорони.
5. Поняття та склад земель енергетики, особливості їх функціонального використання та охорони.
6. Поняття та склад земель оборони, особливості їх функціонального використання та охорони.

Список нормативно-правових актів

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 1. – Ст. 1.

5. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Курс	Напря́м, осві́тньо- кваліфіка́ційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість кредитів ECTS: 2,0	0304 “Право”	Обов’язкова:
Модулів: 3	8.03040101 “Магістр”	Модуль I Лекції: 28 Колоквіум: 2 Практичні заняття: 16
Змістових модулів: 2		Модуль II Самостійна робота: 28
Загальна кількість годин: 84		Модуль III Індивідуальна робота: 12
Тижневих годин: 4		Види контролю: поточний модульний контроль, іспит

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань студентів із земельного права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК). Загальним об'єктом оцінювання знань студентів при ПМК є відповідні частини навчальної програми, засвоєння якої перевіряється під час ПМК.

Завданням ПМК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу відповідного змістового модуля, здатності осмислити зміст теми чи розділу навчальної програми, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами поточного модульного контролю знань студентів із земельного права є успішність на практичних заняттях та виконання модульних контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПМК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожного змістового модуля.

Критеріями оцінювання поточного модульного контролю є:

– успішність на практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу), рівень знань за результатом практичних занять, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань – від 0 до 3 балів;

– оцінка за модульну контрольну роботу (МКР) (тест): I – від 0 до 7 балів; II – від 0 до 7 балів.

Виконання модульних контрольних завдань проводиться, як правило, у формі тестування. За рішенням кафедри оцінювання поточних модульних завдань може здійснюватись за рівнем успішності на практичних заняттях. Підсумковий бал за ПМК виставляється під час останнього практичного заняття відповідного семестру. Перелік тестів, питань та завдань, порядок і час їх складання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

Загальна кількість балів за ПМК при вивченні земельного права складає 38 балів. Перша МКР оцінюється від 0 до 7 балів, друга – від 0 до 7 балів. Результати ПМК знань студентів

вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основою для визначення загальної успішності студента і враховуються при визначенні балів при підсумковому контролі знань.

У разі невиконання модульних контрольних робіт з об'єктивних причин студенти мають право за дозволом деканату виконати контрольну роботу до наступного ПМК. Час та порядок складання визначається деканатом разом із кафедрою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи студента навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу.

Під час самостійної роботи студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

- доопрацювання матеріалів лекції;
- виконання домашніх завдань;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;
- підготовка до контрольних навчальних заходів.

7. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців”, затвердженого наказом ректора від 27 травня 2006 р. № 68-а, індивідуальна робота студентів із земельного права включає до себе:

- анотування вивченої додаткової літератури, складання бібліографічних описів тощо;
- узагальнення судової практики;
- письмове есе за вузькоспеціальною проблемою тематики;

- складання термінологічних словників;
- написання курсових робіт, рефератів, наукових статей, тез наукових доповідей;
- інші форми роботи.

Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за власними інтересами та узгоджується з викладачем на початку навчального року. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює керівник, який закріплюється кафедрою за академічною групою. За виконання індивідуальної роботи студент отримує від 0 до 12 балів.

Індивідуальна робота надається для перевірки за 20 днів до початку екзаменаційної сесії.

Види та тематика індивідуальних робіт визначаються окремими методичними рекомендаціями кафедри.

Навчальна діяльність студентів, які виконують курсові або науково-дослідні роботи з земельного права як члени студентського наукового гуртка кафедри, за результатами захисту курсових робіт та виконання науково-дослідних завдань за рішенням кафедри може зараховуватися як індивідуальна робота.

8. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

1. Предмет і метод земельного права.
2. Співвідношення земельного та цивільного законодавства при регулюванні земельних відносин.
3. Принципи земельного права.
4. Система та структура земельного права.
5. Співвідношення та взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України.
6. Висновки та рішення Конституційного Суду України як джерела земельного права.
7. Загальна характеристика земельних прав.
8. Правове забезпечення земельної реформи.
9. Поняття та класифікація земельних правовідносин.
10. Суб'єкти та об'єкти земельних правовідносин.
11. Зміст земельних правовідносин.
12. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.
13. Функції земельного права.
14. Суперфіцій як форма використання земель.
15. Розвиток науки земельного права.
16. Поняття та класифікація джерел земельного права.
17. Конституція України – головне джерело земельного права.
18. Особливості структури Земельного кодексу України.
19. Елементи економіко-правового механізму у сфері земельних відносин.
20. Підзаконні акти в системі джерел земельного права: класифікація, особливості.
21. Особливості та форми права власності на землю.
22. Право власності на землю Українського народу.
23. Право державної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
24. Право комунальної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
25. Право приватної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.

26. Загальні правові підстави та порядок виникнення права власності на землю.
27. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
28. Підстави та порядок припинення права власності на землю.
29. Поняття, основні риси та юридична природа приватизації земель.
30. Суб'єкти, об'єкти та форми приватизації земель.
31. Особливості приватизації земель сільськогосподарського призначення та інших категорій земель.
32. Юридичні гарантії здійснення приватизації земель.
33. Загальна характеристика права землекористування та його класифікація.
34. Право постійного землекористування: суб'єкти і об'єкти.
35. Підстави та порядок виникнення та припинення права землекористування.
36. Право обмеженого землекористування: суперфіцій та емфітевзис.
37. Права та обов'язки землекористувачів.
38. Поняття та юридичні ознаки договору оренди землі.
39. Правові наслідки земельної реформи.
40. Поняття земель промисловості.
41. Особливості правового режиму земель загального користування в населених пунктах.
42. Особливості виникнення права землекористування на умовах оренди.
43. Правове регулювання оренди земель сільськогосподарського та іншого призначення.
44. Характеристика рівності форм права власності на землю.
45. Виникнення земельних прав при проведенні аукціонів.
46. Особливості спорів, які вирішують органи місцевого самоврядування.
47. Об'єкти та суб'єкти оренди землі.
48. Емфітевзис як форма використання земель.
49. Права та обов'язки орендаря земельної ділянки.

50. Поняття та особливості договору оренди земельної ділянки.
51. Специфіка припинення права оренди земельної ділянки.
52. Поняття та класифікація обмежень прав на землю.
53. Обмеження прав на землю, які випливають із права добросусідства.
54. Земельні сервітути.
55. Особливості державної реєстрації прав на землю.
56. Поняття та класифікація гарантій прав на землю.
57. Форми та способи захисту прав на землю.
58. Відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам.
59. Земельні спори: поняття і класифікація.
60. Система і компетенція органів, що вирішують земельні спори.
61. Поняття та стадії механізму реалізації прав на землю.
62. Правове забезпечення набуття прав на землю.
63. Правове забезпечення реалізації прав на землю.
64. Процедура припинення прав на землю.
65. Економіко-правовий механізм у сфері земельних відносин.
66. Загальна характеристика та правові форми плати за землю.
67. Суб'єкти та об'єкти плати за землю та пільги.
68. Функції управління у галузі використання та охорони земель.
69. Відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.
70. Поняття, зміст та суб'єкти управління у галузі використання та охорони земель.
71. Система і повноваження органів управління у галузі використання та охорони земель.
72. Повноваження Держземагентства України у галузі земельних відносин.
73. Правове забезпечення землеустрою в Україні.
74. Контроль за використанням та охороною земель.

75. Поняття земель транспорту.
76. Державний земельний кадастр.
77. Юридична природа ринкового обігу земельних ділянок.
78. Правова природа земельних аукціонів.
79. Рішення Європейського суду з прав людини як джерела земельного права.
80. Види приватизації земель.
81. Правочини (угоди) із земельними ділянками.
82. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах.
83. Цивільно-правові підстави виникнення земельних відносин.
84. Особливості прав і обов'язків держави та територіальних громад як власників землі.
85. Викуп земельних ділянок для суспільних потреб.
86. Примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності.
87. Правові засади мораторію на відчуження земель згідно з "Перехідними положеннями" ЗК України.
88. Поняття і зміст правової охорони земель.
89. Момент виникнення земельних прав суб'єктів.
90. Суб'єкти та об'єкти правової охорони земель.
91. Нормування і стандартизація у галузі охорони земель.
92. Рекультивация земель.
93. Консервація земель.
94. Особливості правової охорони ґрунтів.
95. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.
96. Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності.
97. Види юридичної відповідальності в земельному праві України.
98. Особливості охорони земель сільськогосподарського призначення.
99. Особливості юридичної відповідальності за самовільне заняття земельної ділянки.
100. Поняття та склад земель сільськогосподарського призначення.

101. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
102. Суб'єкти права сільськогосподарського землекористання та загальна характеристика їх правового статусу.
103. Фермерське землекористання. Закон України "Про фермерське господарство".
104. Землекористання сільськогосподарських кооперативів.
105. Особливості використання земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного виробництва.
106. Громадяни як суб'єкти сільськогосподарського землекористання.
107. Особливості правового режиму земель у межах населених пунктів.
108. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.
109. Виникнення права використання земель для забудови.
110. Основні етапи процедури забудови земельних ділянок.
111. Використання земель громадянами у межах населених пунктів.
112. Особливості переходу права власності на землю та права землекористання на забудовані земельні ділянки.
113. Поняття, склад та специфіка використання земель, що особливо охороняються.
114. Поняття, склад та загальна характеристика земель лісгосподарського призначення.
115. Правові форми використання земель лісгосподарського призначення.
116. Загальна характеристика земель водного фонду.
117. Правові форми використання земель водного фонду.
118. Обмеження права користування землями водного фонду.
119. Загальна характеристика земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.
120. Особливості використання земель оборони.

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів із земельного права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК), індивідуальної роботи студентів та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Результати ПМК та індивідуальної роботи студентів оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів; результати ПКЗ оцінюються від 0 до 50 балів.

Підсумковий контроль знань студентів із земельного права проводиться у формі іспиту з основних питань навчальної дисципліни.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють зміст навчальної дисципліни, визначається кафедрою і доводиться до студентів на початку навчального року. До екзаменаційного білета включаються три питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати у балах ПМК, індивідуальної роботи студентів та ПКЗ.

Розподіл балів з “Земельного права України”

Модуль I (поточне тестування)		Модуль III (індивідуальна робота)	Підсумковий іспит	Сума
ЗМ* I	ЗМ II	12	50	100
22	16			

* ЗМ – змістовий модуль

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в індивідуальний навчальний план студента (залікову книжку) відповідно до наступної шкали.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НУ "ЮАУ ім. Ярослава Мудрого"
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

10. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЛІТЕРАТУРИ ТА МАТЕРІАЛІВ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. за № 2768-III (із змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. (із змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 502.

Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр. (з дод. 1-8): Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III // Там же. – 2000. – № 47. – Ст. 405.

Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1995. – № 24. – Ст. 214.

Кодекс України про надра № 132/94-ВР (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1994. – № 36. – Ст. 340.

Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. у новій ред. від 08.02.2006 р. № 3852-XII (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1994. – № 17. – Ст. 99.

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 р. в ред. від 05.11.2003 р. № 1211-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 44. – Ст. 2288.

Про захист конституційних прав громадян на землю: Закон України від 20.01.2005 р. № 2375-IV // Там же. – 2005. – № 4. – Ст. 195.

Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 229.

Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 38. – Ст. 314.

Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 60. – Ст. 2405.

Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 1. – Ст. 2.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що посвідчують право на земельну ділянку, а також порядку поділу та об'єднання земельних ділянок: Закон України від 05.03.2009 р. № 1066-VI (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2009. – № 29. – Ст. 396.

Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 23. – Ст. 1014.

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1430.

Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2000. – № 6. – Ст. 2000.

Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1432.

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 29. – Ст. 1431.

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів: Закон України від 04.06.2009 р. № 1443-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 47. – Ст. 719.

Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17.03.2011 р. № 3159-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 28. – Ст. 1153.

Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 25. – Ст. 1178.

Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 28. – Ст. 1362.

Про розмежування земель державної і комунальної власності: Закон України від 05.02.2004 р. № 1457-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 28. – Ч. 1. – Ст. 1849.

Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2004. – № 30. – Ст. 1993.

Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 1. – Ст. 1.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2011. – № 13. – Ст. 112.

Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 40. – Ст. 2528.

Про основи містобудування: Закон України від 16.11.1992 р. № 2781-XII (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.

Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2011. – № 34. – Ст. 343.

Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 10. – Ст. 466.

Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001 р. № 2866-III (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 78.

Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 1908-III (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2000. – № 44. – Ст. 1884.

Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III (з наст. змін. та допов.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.

Положення про Державне агентство земельних ресурсів України: затв. указом Президента України від 08.04.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29. – Ст. 1253.

Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р. (в ред. від 06.05.2007 р.) № 171 // Там же. – 1998. – № 18. – Ст. 110.

Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: постанова Верховної Ради України від 29.10.1992 р. № 2751-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 637.

Про затвердження Порядку зміни цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2002 р. № 502 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 15. – Ст. 818.

Про затвердження порядку користування землями водного фонду: постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 р. № 502 // Зібр. постанов Уряду України. – 1996. – № 11. – Ст. 326.

Порядок погодження і видачі дозволів на спеціальне водокористування: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 321 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 12. – Ст. 590.

Порядок видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду: постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 р. № 557 // Там же. – 2005. – № 28. – Ст. 1631.

Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок: постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 733 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 37. – Ст. 1483.

Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 761 // Там же. – 2007. – № 39. – Ст. 1550.

Про затвердження Правила відтворення лісів: постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. № 303 // Там же. – 2007. – № 16. – Ст. 589.

Про порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 р. № 284 (в ред. від 11.12.2010 р.) // Збір. постанов Уряду України. – 1993. – № 10. – Ст. 193.

Про розміри і Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню: постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1997 р. № 1279 (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 47. – С. 40 – 45.

Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: наказ Мінкобезпеки від 27.10.1997 р. № 171 (у ред. від 06.05.2007 р.) № 149 // Там же. – 2007. – № 31. – Ст. 1265.

Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного заняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2007 р. № 963 (з наст. змін. та допов.) // Там же. – 2007. – № 55. – Ст. 2221.

Про Порядок обміну інформацією між містобудівним та державним земельним кадастрами: постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р. № 556 // Там же. – 2011. – № 41. – Ст. 1670.

Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогоспо-

дарських регіонах: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2010 р. № 164 (з наст. змін. та допов.) // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 13. – Ст. 613.

У справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X “Перехідні положення” Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками): рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005 // Там же. – 2005. – № 39. – Ст. 2490.

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довікля: постанова Пленуму Верховного Суду України від 10.12.2004 р. № 17// Вісн. Верхов. Суду України. – 2005.– № 1 (53). – С. 9.

Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7 (із змін., внесеними згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 19.03.2010 р. № 2) // Там же. – 2004. – № 6. – С. 22.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із застосуванням законодавства про охорону навколишнього природного середовища: роз’яснення Президії Вищого арбітражного суду України від 27.06.2001 р. № 02-05/744 // Вісн. госп. судочинства. – 2001. – № 4. – С. 92.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних із захистом права власності на землю і землекористування: роз’яснення Вищого арбітражного суду України від 27.06.2001 р. № 02-5/743 (зі змін., внесеними від 31.05.2002 р.) // Там же. – 2001. – № 3. – С. 80.

Земельне право України: підруч. / М.В. Шульга, Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.; за ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с.

Земельний кодекс України: комент. / за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. – 4-е вид. – Х.: ТОВ “Одіссей”, 2008. – 624 с.

Земельне право України: підруч. / за ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Истина, 2009. – 600 с.

Земельне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2008. – 600 с.

Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: акт. пробл. практ. теорії / В.І. Андрейцев. – 2-е вид., виправл. – К.: Знання, 2007. – 445 с.

Мірошніченко А.М. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / А.М. Мірошніченко, Р.І. Марусенко. – К.: Правова єдність, 2009. – 496 с.

Носік В.В. Право власності на землю Українського народу: моногр. / В.В. Носік. – Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

Лісова Т.В. Правове забезпечення землеустрою в Україні: моногр. / Т.В. Лісова. – Х.: ЗАТ “Харк. друк. № 16”. – 2005. – 168 с.

Лейба Л.В. Земельні спори та порядок їх вирішення: моногр. / Л.В. Лейба. – Х.: Право, 2007. – 160 с.

Троцька М.В. Проблеми правового регулювання становлення й розвитку комунальної власності на землю: моногр. / М.В. Троцька. – Полтава: Полтав. літератор, 2010. – 218 с.

Лисанец О.С. Земельно-правовые основы огородничества граждан: моногр. / О.С. Лисанец. – Х.: ФІНН, 2011. – 176 с.

Санніков Д.В. Особливості використання і охорони земельних ділянок для садівництва громадян: моногр. / Д.В. Санніков. – Х.: ФІНН, 2010. – 160 с.

Лебедева Т.М. Правовий режим земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства: проблеми та шляхи вирішення: [моногр.] / Т.М. Лебедева. – Х.: ФІНН, 2009. – 192 с.

Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю: моногр. / С.В. Гринько. – К.: Вид.-політехн. центр “Київ. ун-т”, 2004. – 172 с.

Гринько С.В. Правові аспекти реєстрації прав на землю: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / С.В. Гринько. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2003. – 20 с.

Вівчаренко О.А. Правова охорона земель в Україні: моногр. / О.А. Вівчаренко. – К.: Юрінком Інтер, 2010 – 336 с.

Гавриш Н.С. Правова охорона ґрунтів в Україні: моногр. / Н.С. Гавриш. – О., 2008. – 228 с.

Бахуринська М.М. Правові засади концесії земельної ділянки за законодавством України: моногр. / М.М. Бахуринська. – К.: Знання, 2010. – 230 с.

Бычкова Ц.В. Правовая охрана земель / Ц.В. Бычкова, П.Ф. Кулинич. – К.: Знание, 1984. – 17 с.

Титова Н.І. Відповідальність за порушення законодавства про охорону природи / Н.І. Титова. – Л.: Львів. ун-т, 1973. – 220 с.

Первомайський О.О. Закон України “Про концесії” (з дод.): навч.-практ. комент. станом на 1 лип. 2005 р. / О.О. Первомайський. – Х.: Страйд, 2005. – 164 с.

Оверковська Т.К. Правові засади охорони земель від забруднення та псування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Т.К. Оверковська. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2008. – 20 с.

Ришкова Л.В. Правове регулювання охорони та використання особливо цінних земель: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Л.В. Ришкова; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – 17 с.

Гавриш Н.С. Відповідальність за засмічення та забруднення ґрунтів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Н.С. Гавриш; Одеська нац. юрид. акад. – О., 2001. – 168 с.

Ільницька Н.В. Оренда земель сільськогосподарського призначення: правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Н.В. Ільницька; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1999. – 18 с.

Конишева О.В. Правове забезпечення запобігання деградації земель сільськогосподарського призначення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / О.В. Конишева; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 20 с.

Костяшкін І.О. Право загального землекористування громадян: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / І.О. Костяшкін; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2005. – 20 с.

ЗМІСТ

1. Вступ	3
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	6
3. Програма навчальної дисципліни “Земельне право України”	8
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	12
5. Поточний (модульний) контроль знань студентів.....	51
6. Самостійна робота.....	53
7. Індивідуальна робота студентів	53
8. Програмні питання з навчальної дисципліни “Земельне право України”	55
9. Критерії оцінки успішності студентів з навчальної дисципліни “Земельне право України”.....	60
10. Список нормативно-правових актів, літератури та матеріалів судової практики.....	62

Навчальне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ”

(відповідно до вимог ECTS)

У к л а д а ч і: ГЕТЬМАН Анатолій Павлович,
ШУЛЬГА Михайло Васильович,
АНІСІМОВА Ганна Валеріївна,
БРЕДІХІНА Вікторія Леонідівна,
ШАХОВ Віктор Семенович,
СОКОЛОВА Алла Костянтинівна,
РАЗМЕТАЄВ Сергій Володимирович,
ГОРДЄЄВ Володимир Іванович,
ШАРАПОВА Світлана Володимирівна,
ЛІСОВА Тетяна Вікторівна,
ЛЕЙБА Людмила Василівна,
ГРИГОР'ЄВА Тетяна Вікторівна,
ЧЕРКАШИНА Марина Костянтинівна,
ЛИСАНЕЦЬ Олег Станіславович,
САННІКОВ Дмитро Валерійович,
ДАНИЛЕНКО Богдан Вікторович,
КИРЄЄВА Ірина Валеріївна

Відповідальний за випуск *М.В. Шульга*

Редактор *Л.М. Рибалко*
Комп'ютерна верстка *А.В. Старжинської*

План 2010, поз. 38

Підп. до друку 01.12.2011. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 4,5. Облік.-вид. арк. 2,63. Вид. № 67.
Тираж прим. Зам. № 4381. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.